

AZ AJTÓ

Hangjáték két évszakban

SLAVCO ALMÄJAN

SZEREPLŐK:

Alecu Constantin, régész
Cecilia Constantin, tanárnő
Grigore, a szomszéd
Esernyős fiatalember
Kislány
Munkás

A cselekmény a várostól, az ipari és művelődési központtól néhány kilométerre levő faluban történik, a Constantin család udvarában, akik házat építettek Cecilia Constantin ideiglenesen külföldön dolgozó szüleinek segítségével. A történet tavasztól késő őszig tart, az első hó lehullásáig.

I.

TAVASZ

(Reggel van, cseng a telefon.)

CECILIA: Halló, igen. Igen, Constantin lakás. Cons-tan-tin, nem Cosatin. Biztos. Több mint egy hete. Jó... értem. Ma tízkor. Mondtam már, hogy egy héttel ezelőtt rendeltük meg, esetleg tíz napja. Jó, tehát tizenegy körül. Viszonthallásra. *(Leteszi a kagylót.)* Hülye. Hallottad, mit mondott — Cosatin! Mintha ez a név üvegben növő körte lenne.

ALECU: Tehát szombaton is dolgoznak. Nekem azt mondták, hogy nem dolgoznak.

CECILIA: Biztosan a hónap első szombatján!

ALECU: Igazad van. Ma április hetedike. Jó, hogy ma hozzák. Végre megszabadulunk a széltől.

CECILIA: Csináljunk egy kis rendet, mire jönnek. Tudod jól, mi van ott. Csak csigák és gombák nem teremnek.

ALECU: A könyveket én viszem, az összes többit te. De mindekelőtt egy kávé.

CECILIA: Szombat van. Ma te kínálsz meg kávéval.

ALECU: Természetesen a vendégem vagy. Szombat és tavasz van, az egész ház kávéillatú. Hol a csésze? Mennyi cukrot?

CECILIA: Ahogy szoktam.

ALECU: Adj két kávéskanalat. Van kávénk?

CECILIA: Hogyne lenne, hiszen nem állunk egy helyben. Az idő szalad.

(Rövid zene.)

ALECU: Tessék a kávé...

CECILIA: Nincs itthon gyufánk?

ALECU: Hogyhogy nincs? Szólt valaki valamit? Ki meri azt állítani, hogy nincs? Hát nem két nappal ezelőtt vettem?

CECILIA: De hát hol van akkor az a rejtélyes gyufa?

ALECU: Nézd, szívem, jön már Prométheusz, ujjai között lángot hoz.

(Meggyújtja a cigarettát.)

CECILIA: Végre itt lesz ez az ajtó is. Ajtó nélkül olyan, mintha meztelen volna a vállam, mintha valaki a tenger habjaival felírná a nevét a vállamra, és ventilátorral szárítaná.

ALECU: Ma ankét volt... Azt akarták tudni, ki megy a tengerre.

CECILIA: Már?

ALECU: Tudod jól, hogy áprilisban állapotodnak meg, ki mikor megy a tengerre. A tengert illetően jól szervezettek vagyunk. Talán csak nem képzeled, hogy szabadjára hagyjuk a dolgok menetét!

CECILIA: Nincs sok hozzáfűznivalóm. Látom én is, ha krumpli-

ról, almáról és a tengerről van szó, megy minden, mint a karika-csapás. Jól megoldják a kérdést.

ALECU: Emlékszel Filkóra? Rettenetes alak, minden almafajtát ismer: delisesz, ajdred, jonatán... Emlékszel, amikor két évvel ezelőtt egy külföldi színház vendégszerepelt Újvidéken...

CECILIA: Amikor Filkó fordította a darabot... *(Nevet.)*

ALECU: Óriási jelenet volt, emlékszel... *(Nevet.)* Valaki almával kínált meg egy asszonyt...

CECILIA: Erisz almájával. És azt mondja — fülhallgatóval hallgattuk —, azt mondja, *(nevet)* kérlek, vegyél egy almát. *(Nem tudja abbahagyni a nevetést.)* A helyzet drámai volt, bizarr, kétségtelenül egy fordulat bevezetője, és a nézők a teremben kacagtak...

CECILIA: Hogyne emlékeznék, a régi színház épületében volt. *(Nevet.)*

ALECU: Igen, igen, ott a park mellett. Gondolom, ugyan miért nevetnek, amikor ez nem neveltség... fülemre teszem a fülhallgatót, beállítom, és hallom: „Kisasszony, vegyen egy jonatánt!” *(Nevet.)* És mondanom sem kell, a darab középkori szerző volt...

(Zene. Behajt az udvarba egy teherautó. Kutyaugatás.)

CECILIA: Alecu, megérkeztek!

ALECU: Igen, mindjárt!

MUNKÁS: Jó napot! Hoztuk az ajtót.

CECILIA: Egy pillanat türelmet! Jön már a férjem.

MUNKÁS: Kellene egy kötél.

ALECU: Jó napot!

MUNKÁS: Jó napot!

ALECU: Megjöttek?

MUNKÁS: Meg. Kell egy kötél.

ALECU: Kötél? Lássuk csak. Kötél. Cecilia, kötél kell nekik.

CECILIA: Tudom, hallottam. De hát mit csináljak? Nézd meg ott, a pincében.

ALECU: A pincében? Mit keresne a kötél a pincében?

CECILIA: Nem tudom, mit keresne. Miért tőlem kérdezed? Én csak mondtam, hogy a pincében van. Úgy emlékszem, ott láttam.

MUNKÁS: Kötél nélkül nem lehet...

ALECU: Hozok kötelet, nincs semmi baj. Felvisszük az emeletre; látja, emeletünk is van!

MUNKÁS: Látjuk, elvtárs, látjuk, van emeletjük. De kötél nélkül az ajtót nem húzhatjuk fel, ez a baj!

ALECU: Mindjárt érkezik a kötél.

MUNKÁS: Hagyjuk itt az udvaron?

CECILIA: Ó, nem, nagyon kérem! Üljenek le, hozok pálinkát, amíg jön Alecu.

MUNKÁS: Akkor jó.

CECILIA: Szombaton is dolgoznak?

MUNKÁS: Csak egy szombaton. Néha kettőn is. Attól függ.

CECILIA: Tessék. Alecu azt mondja, hogy jó.

MUNKÁS: Köszönöm, tanárnő. Hm, jó pálinka. Barack?

CECILIA: Alecu azt mondja, van benne vagy húsz körte is.

MUNKÁS: Az ajtó biztos, szilárd. Fa. Valódi fa. *(Megkopogtatja.)*

ALECU: Itt a kötél! Azt hiszem, elég hosszú.

MUNKÁS: Jó. Nagysága, vegye el a poharat.

ALECU: Így. A tulsó felén is kössék meg. Én felmegyek, és lassan emeljék. Az erkélyen keresztül. Jó?

MUNKÁS: Jó, elvtárs, eredj fel.

ALECU: Jöjjön velem még valaki. Cecilia, te maradj itt.

CECILIA: Hívom a szomszédot, Grigorét.

ALECU: Jó, hívjad.

(Zene.)

MUNKÁS: Figyelem, fiúk, figyelem!

ALECU: Még egy kicsit... Úgy... úgy.

MUNKÁS: *(lentről)* Most a maga kezében van. Mi már nem érjük el.

ALECU: Szomszéd, gyere te is fel.

GRIGORE: Jövök!

ALECU: Lassan, lassan... még egy kicsit... most mindannyian emeljük... így.

MUNKÁS: Azt hiszem, nem jó.

ALECU: Hogyhogy nem jó?

MUNKÁS: Nézze, nem jó.

ALECU: Mi nem jó, ember?

MUNKÁS: Az ajtó.

ALECU: Melyik ajtó, te?!

MUNKÁS: Ez, amit hoztunk.

ALECU: Hát mit képzelsz, te mindent tudsz az ajtókról? Tudod, mire szolgál az ajtó?

MUNKÁS: Hát, van véleményem róla.

ALECU: (*a szomszédnak*) Hallod, az elvtársnak véleménye van! Jó. Halljuk. Gyerünk, csupa fül vagyok. Hallgatom.

MUNKÁS: Kérem, nem szeretném, ha azt hinné, hogy én, azaz mi, jobban mondva én . . .

ALECU: Mi van ezzel az emberrel? Van véleményed vagy nincs?

MUNKÁS: Van. Van véleményem. Csillapodjon, mit idegeskedik. Nem látja az ajtót?

ALECU: Látom. Persze, hogy látom. És mi van, ha látom? Olyan ajtó, akár a többi, nincs szarva, nincs patája, mit kellene látnom? Mit lát maga? Nem olyan, mint más ajtó?

MUNKÁS: Nem. Azazhogy olyan, és mégsem olyan!

ALECU: Megörjítesz, hallod? Mi hiányzik róla?

MUNKÁS: A bal fele.

ALECU: Mit beszélsz? Milyen bal fele?

MUNKÁS: Ez az ajtó jobbra nyílik, és maguknál mindent balra terveztek. Nem látja, hogy a maguk ajtaját úgy tervezték, hogy balra nyíljon?

(*Zene.*)

ALECU: Emeld le. Vedd le az ajtót. Cecilia! Nem mondtuk, hogyan nyíljon az ajtó?

CECILIA: Hogy? Hogy nyílik? Hogy nyílhatna? Mint minden ajtó, nem?

ALECU: Az ajtó vagy jobbra, vagy balra nyílik.

CECILIA: Megmondtam nekik, miért?

ALECU: Olyan ajtót hoztak, amelyik fordítva nyílik.

CECILIA: És én azt reméltem, hogy ma ezen is túl leszünk. Vigye vissza, ahonnan hozta, és hozzon másikat.

MUNKÁS: Ma már nem lehet. Nincs már időnk. Mire megérkezünk, lerakjuk, felrakjuk, eltelik az idő, elvtársak!

ALECU: Eltelik az idő? Biztosan eltelik. Nem fogjuk talán megállítani az időt egy ajtó miatt.

MUNKÁS: De nem mi vagyunk a hibásak . . . Úgy írja: jobbra nyíló ajtó.

(*Papírzörgés hallatszik.*)

ALECU: Nézd: jobbra nyíló ajtó. Jó, jó, de micsoda hülye alak lehet az, hát nem megmondtuk, hogy balra nyíló ajtó kell. Jó, elvtársak, ti nem vagytok hibásak, tudom, nem tesz semmit, vigyétek vissza az ajtót, és hozzatok másikat. Ha nem lehet ma, akkor hétfőn. Jó? Megegyeztünk.

MUNKÁS: Tudja, hogy nem tőlünk függ...

ALECU: Nem számít... nem vagyok ideges... nem vagytok hibásak semmiért. Az ördögbe is, ez borzasztó, az az alak nem tudja, melyik a jobb és melyik a bal. Mi baja lehet, bolondgombát evett?!

CECILIA: Ne nyugtalankodj. Hétfőig várunk. Ha áprilisig várhattunk, hétfőig is várhatunk.

MUNKÁS: Viziontlátásra. Hívják fel a főnök irodáját, és kérezzék meg, van-e balra nyíló ajtó.

(A munkások elmennek. Hallatszik a teherautó, a kutya ugat. Zene.)

CECILIA: *(telefonál)* Halló! Épületfa-vállalat? Elhozták, igen, elhozták... de téves ajtót hoztak... úgy, ahogy mondom... nem jó ajtót hoztak... Ellenőrizték. Igazam volt? Látja? Lenne olyan ajtójuk, amelyik balra nyílik? Jó, akkor hétfőn. Vizionthallásra.

(Zene.)

(Valaki kopog az ajtón.)

ALECU: Tessék!

ESERNYÓS FIATALEMBER: Jó napot!

ALECU: Jó napot!

ESERNYÓS FIATALEMBER: Constantin elvtárs? Az ajtóra Constantin van írva.

ALECU: Igen, mit óhajt?

ESERNYÓS FIATALEMBER: Nem ismer meg?

ALECU: Nem hinném, hogy ismerem.

ESERNYÓS FIATALEMBER: Nemojai vagyok, esernyőt árulok.

ALECU: Van esernyőnk.

ESERNYÓS FIATALEMBER: Jó, jó, de az embernek szüksége van még egy esernyőre. A nagyapám azt mondta: Ne feledd, min-

den embernek kell egy esernyő. S ha már van egy, szüksége van még egyre.

ALECU: Nekünk már van kettő.

ESERNYÓS FIATALEMBER: Akkor háromnak kell lennie. Higgye el. Itt nyomban bebizonyítom. Nagyon egyszerű: ha elromlik az egyik ernyő, még marad két jó, és ha a felesége jobbra, maga meg balra megy esőben, mi marad a házban? A válasz: egyetlen esernyő sem.

ALECU: Ide figyelj, jó ember. Nem kell nekünk esernyő. Érted?

ESERNYÓS FIATALEMBER: De kell. Manapság mindenkinek kell esernyő. Az eső, hó, jégeső váratlanul érkezik.

ALECU: Nem hallod? Nincs szükségem esernyőre. Esőben nem megyek ki a házból, hóban sem, a jégesőhöz semmi közöm. Értető?

ESERNYÓS FIATALEMBER: Nem. Elhamarkodottan ítélek. Nem jó. Ha megengedi, megmagyarázom, mi nem jó. Amíg él az ember, szüksége van esernyőre. Nézze, milyen esernyőim vannak: férfi-, női, gyermekesernyők. Az az ember, akinek jó esernyője van, határozottabb, magabiztosabb, még akkor is, ha nem havazik, nem esik. Az igazság az esernyőben van. Picassónak és Lorcának is volt esernyője. Óvakodjon attól, aki nem hord magánál esernyőt. Ismertem valakit, akinek napfogyatkozásakor is volt esernyője.

ALECU: Gyere, ülj le egy kicsit! Mit iszol? Ilyen esernyőárus-sal még nem találkoztam. Hova valósi vagy?

ESERNYÓS FIATALEMBER: Szajáni vagyok, és kérek egy sört.

ALECU: És azt hiszed, hogy igazi mesterséget választottál. Esernyőt árusítasz, nem?

ESERNYÓS FIATALEMBER: Könyvet is. Elsősorban könyvet. Városon könyvet, falun — esernyőt és könyvet. Ha könyv nincs nálad és elkap az eső, még ép bőrrel menekülhetsz, de ha ernyő nélkül kap el az eső, megázol, mint az ürge.

ALECU: Te itt színélőadást tartasz! Az esernyőből csinálsz színdarabot?!

ESERNYÓS FIATALEMBER: Nem csupán az esernyőből. Ma mindenki színészkedik. Miért éppen én ne tenném? Ez csak egy monológ. Nem teszek semmi rosszat azzal, ha kinyitom az ernyőt, és egy mesével megtoldom.

ALECU: Ott, ahová az esőcseppek esnek?

ESERNYŐS FIATALEMBER: Pontosan... Úgy van. Aztán — attól függ, hogy kinek — beszélek az emberek jogairól, a siker és sikertelenség mitológiájáról, a nemlétezővel telefonon beszélgető serdülő lányokról...

ALECU: Jól felkötöd a gatyád!

ESERNYŐS FIATALEMBER: Megmagyarázom: annak nincs értelme, hogy elhelyezkedjem. Semmilyen anyagi haszna sincs. Így a könyvek és néhány ernyő helyreráznak. Látom, jól állsz te is. Emeletes házad van, de úgy tűnik, nincs esernyőd... és egyetlen könyvet sem látok. Mondd, kérlek, hogyan lehetséges, hogy ilyen szép házad van, és egy könyved sincs? Mit csinálsz esténként?

ALECU: Sört iszogatunk. Most nagy gondban vagyunk. Nincs ajtó. Ma visszavittek egy ajtót, már éppen fel akartuk szerelni, de nem olyan ajtó volt, amilyen ide kell. Olyant hoztak, ami rossz irányba nyílik. Jobbra. Nekem meg olyan kell, ami balra nyílik. És megjelenysz te, egy ilyen ócska helyzetben, az esernyőkkel! Megbolondultál, nincs más dolgod?

ESERNYŐS FIATALEMBER: Látom én, hogy modern ember vagy, házad van, gondjaid, azért is jöttem. Olyanokhoz nem is megyek, akiknek nincs gondjuk. Figyelemre sem méltatom őket. Akinek nincs gondja, értékítélete sincs. Mit tudnak ők az igazságról, a szépségről, a lényegről...

(*Belép Cecilia.*)

CECILIA: Grigore azt mondja, hogy van egy jó ötlete.

ALECU: A feleségem, Cecilia.

ESERNYŐS FIATALEMBER: Jó napot kívánok! Én ismerem a tanárnőt.

CECILIA: Nézd csak, nézd! Laurențiu unokája...

ESERNYŐS FIATALEMBER: Nemojai. Nemojai Jani negyed-éves egyetemista.

CECILIA: Tudod ki ez a fiú?

ALECU: Tudom. Esernyőárus!

CECILIA: Hogy van Sanda? (*Alecúhoz.*) Laurențiúnak az unokája, nem emlékszel, hét évvel ezelőtt voltunk náluk.

ALECU: Ne hülyéskedj! Laurențiu unokája... És ide jutottál, hogy esernyőt árulsz? Jól van, jól, de hát miért nem mondtad?

ESERNYŐS FIATALEMBER: Miért mondtam volna. Meglepetést akartam szerezni, hogy úgy tűnjék, a pillanatnyi érzeteknek

élek és higgyék azt, hogy íme, milyen sok dolog történhet egy nap alatt.

ALECU: És valóban ez a mesterséged?

ESERNYÓS FIATALEMBER: Igen. Miért ne lenne? A könyvek nagyon jól mennek, az esernyők elég rosszul, de az esernyő inkább dísztet, kinyitom, kitalálok egy mesét, mint az előbb, hogy minden embernek megvan a saját esernyője. Valójában nem gondoltam, hogy találkozunk, nem is voltam biztos benne, hogy ez a maguk háza. Szép ház.

CECILIA: De látod, hat hónapja várunk egy ajtót. Az az érzésem, hogy hétfőn sem fogják kihozni.

ALECU: Említetted, hogy könyveket is hoztál.

ESERNYÓS FIATALEMBER: Igen. A kocsiban vannak.

ALECU: Milyen könyvek?

ESERNYÓS FIATALEMBER: Enciklopédia, Freud, Adler, nem tudom, mi érdekli. Jung nagyon jól fogy. Canetti nagy hírnévre tett szert.

ALECU: Mid van Canettitől?

ESERNYÓS FIATALEMBER: „Tömeg és hatalom”. Ecótól is van könyvem: „A rózsza neve”. A szakadárok jól fogynak!

ALECU: Cecilia, mit csináljunk? (*A fiúhoz.*) Lássuk, mit mond a „hatalom”.

CECILIA: Mit szólnak a „tömegek”.

ALECU: Hozzál Canettit és Ecót.

CECILIA: És egy esernyőt?

ESERNYÓS FIATALEMBER: Castanedám is van.

ALECU: Nekünk is.

(Kutyaugatás hallatszik.)

ESERNYÓS FIATALEMBER: Kutyaenciklopédiám is van.

CECILIA: Megérkezett Grigore.

ALECU: Mondd, hogy várom.

GRIGORE: Jó napot!

ALECU: Jó napot! Hogy vagy, Grigore?

GRIGORE: Hát, hogy lennék? Várom a májust, júniust...

ALECU: Mész valahova?

GRIGORE: A gyermekek mennek. Én az enyéimmel maradok. Van dolgom.

ESERNYÓS FIATALEMBER: Tessék, itt vannak a könyvek, csak egy aláírás kell.

ALECU: Intézd el, kérlek, Cecilia!

GRIGORE: Ki ez a fiú?

ALECU: Könyvet és esernyőt árul. Egy ismerősünk unokája.

GRIGORE: Telefonáltak?

ALECU: Telefonáltak. Jönnek. Találtak ajtót.

GRIGORE: Örvendek, szomszéd. Igazán örvendek. Szép házat építtetetek. Mondtam is Mariának: nézd, Maria, milyen szép házat építtetek a szomszédaink, piros halakat vettek, bevetették fűvel a ház környékét . . .

(Teherautó hallatszik.)

ALECU: Nézd, Grigore, jönnek a fiúk.

GRIGORE: Megyek kaput nyitni.

(Zene. A teherautó zúgása hallatszik. A kutya ugat.)

MUNKÁS: Ez az igazi.

ALECU: Végre legyünk túl ezen is.

KISLÁNY: Cecilia néni . . . Cecilia néni . . .

CECILIA: Mi van, kislány?

KISLÁNY: Van egy zöld gombja . . .? Anyukámnak kell egy zöld gomb.

CECILIA: Cecilia néni azt hiszi, van . . . Zöld gombot mondtál?

KISLÁNY: Anyukám varrt egy babaruhát, és hiányzik még egy zöld gomb.

CECILIA: Találunk . . . de piros is lehet, nem?

KISLÁNY: Lehet . . . anyukám azt mondta, zöld kell, de piros is lehet.

ALECU: Ez az, balra nyílik. Jó. Megyek a kötélért. Grigore, felmegyünk, azonnal kezdjük.

MUNKÁS: Ez volt az utolsó. Nincs több. Szerencséje van.

ALECU: Kösd meg, Grigore. Én felmegyek. Gyere te is utánam.

(Zenei függöny.)

GRIGORE: Figyelmesen, fiúk, figyelmesen.

MUNKÁS: Jó, most fogja meg.

GRIGORE: Elég nehéz.

MUNKÁS: Fa, jó fa.

GRIGORE: Úgy. Most lássuk. Alecu, gyere erre az oldalra. Jó munka, biz' isten. Az biztos, hogy az ajtó a házban fontos dolog. Emlékszel, amikor én vettem ajtót?

ALECU: Fémből volt. Más ajtó volt az.

MUNKÁS: Emeljük meg. Úgy, rögzítsük.

GRIGORE: Mi az ördög, nézd csak, mi van ezzel az ajtóval!?

ALECU: Jaj, rövidebb!

MUNKÁS: Öt centiméterrel rövidebb.

ALECU: Borzasztó! Hogy lehet ez?

MUNKÁS: Azt hiszem, az új sorozatból adtak.

ALECU: Hogyan? Az új sorozat öt centiméterrel rövidebb?

MUNKÁS: Azt hiszem, igen.

ALECU: Cecilia, Cecilia...

CECILIA: Mi van, szívem?

ALECU: Nézd, mi történt! Az ajtó rövidebb. Most mit csináljunk?

CECILIA: Mit csináljunk? Azonnal felhívom őket, és megmondom, mi történt. Hogy rövidebb ajtót küldtek.

ALECU: Nem tudom elhinni. (*Kopogtatja.*) Fa. Szép.

GRIGORE: Milyen fából lehet?

MUNKÁS: Nekünk nem mondták, hogy az új sorozatból van. Az új sorozat rövidebb és keskenyebb. Ez keskenyebb is. Visszavisszük. Mit csináljunk? Esetleg néhány téglával elintézhethetnek...

ALECU: Észnél légy. Nem látod, hogy mindent úgy terveztek, ahogy kell. Nem fészert, házat építettünk.

GRIGORE: Mit szólnának az öregek!?

ALECU: Persze. Kivennék az ajtót a sarkából. Alaposan megfizettek érte, megmondták, milyen ajtót válasszak, és olyant választottam. Végül is ez az ő házuk... az ő ízlésük szerint építettük. De jön már Cecilia.

CECILIA: Az Épületfánál azt mondják, hogy új sorozat. Nincs más. Ez is az utolsó volt. Azt hitték, megfelel. Talán tudunk valamit változtatni, mondják.

ALECU: Mit mondhatsz nekik, kérlek. Hogy változtassunk... Hallottál már ilyet, változtassuk meg a ház tervrajzát egy ajtóért... — Vissza, találunk mi ajtót!

MUNKÁS: Akkor levisszük?

ALECU: Levisszük.

(Zene.)

CECILIA: Hogy siet ez a fiú, szívem! Nyisd fel az esernyőt, kérlek!

ALECU: Milyen meleg van... Így. Most az árnyékban felnyitunk egy sört. Elvtársnő, iszik sört?

CECILIA: Hideg sört.

ALECU: Hideget, természetesen hideget. Írtak az amerikaiak?

(*Papírzizegés.*)

CECILIA: Igen, most apám írt. Azt írja, ne idegeskedjünk, majd csak találunk ajtót.

ALECU: Á, őszig biztosan találunk. Tegnap azt mondták nekem: lesz, lesz, várjanak türelmesen, az Épületfa nemcsak önöknek dolgozik. Legalább reményt öntöttek belém. Azt is mondták, hogy értesítették a gyárat, megrendelték, és végül minden jó lesz.

CECILIA: Nem is mondtam, hogy megint itt járt Laurențiu unokája. Lediplomált. Hozott néhány új könyvet.

ALECU: Még mindig esernyőt árul?

CECILIA: Nagyszerűen boldogul a fiú. Most esernyő nélkül volt, csak könyvet hozott. Bevonult katonának.

ALECU: Ha már Laurențiu-t említed, miért nem megyünk el hozzá a nyáron?

CECILIA: Mondtam, hogy nem megyünk a tengerre. Fontosabb, hogy befejezzük a házat. Hadd lássák a szüleim, ha jönnek, hogy készen áll a ház, nem költötték hiába a pénzüket. Itt sem tudunk hosszabb ideig maradni. Kezdődnek az előadásaim, te folytatod az ásatásaidat.

ALECU: Képzeld, találtam egy csodálatos korsót.

CECILIA: Jidovánál?

ALECU: Eltaláltad. Gyermekkoromat töltöttem ott, és akkor nem tudtam, mit rejteget ez a domb.

CECILIA: Miért hívták Nagyasszonynak?

ALECU: Ezen a néven kevésbé ismert a régészek között. Magasabb, mint a többi domb, azért nevezték el Nagyasszonynak. Amikor kizöldült a fű, ez a dombok Nagyasszonya olyan volt, mint ha selyemruhába öltözött volna. Sejtettem, hogy itt valami fontos rejtőzik, de azt nem tudtam, mi, amíg el nem kezdtük az ásatásokat. De tudtam, megéreztem...

CECILIA: Igen, ismerem a megérzéseidet, igazad volt.

ALECU: 1871-ben Budapesten volt egy kongresszus. Régész-

kongresszus. Rómer Flóris kiváló régész ezen a kongresszuson beszélt a bánati ügynevezett „földvárosokról”, és ő hívta fel a figyelmet az akkor Erdburnak nevezett jelentős településre. Ezért ma úgy is nevezhetnénk, hogy Erdburg Nagyasszony.

CECILIA: Aki tavasszal smaragdzöld ruhát ölt magára.

ALECU: Nagyon jól mondod.

CECILIA: Mást vártál tőlem?

ALECU: Ezeknek a földváraknak a sorsát illetően sok dolog maradt ismeretlen.

CECILIA: Jobban tetszik, ha „földvárosnak” nevezed, titokzatosabb. Azt tudom, milyen egy vár, de nem sokat tudunk egy városról, és semmit egy földvárosról.

ALECU: Igazad van. A város más.

CECILIA: Emlékszel, végzős voltál, amikor először mutattad meg Jidovát. Labiról és Miljkoviáról beszéltél, és szavaltál néhány verset. Most is emlékszem: „A nap olyan szó, amely nem ismeri a fényt...” (*Nevet*).

ALECU: Ez akkor volt, amikor nem hittem, hogy folytatom a régészkedést. Mikor nem is tudtam, mi rejtőzik Erdburg Nagyasszony ölében. Most bevallom, milyen érzésem volt, amikor az ásatásokat végeztük: e kutatásokon kívül csak Hiroshima rendített meg ennyire. Hiroshima tragikuma olyan útelágazás, amely döntően hat az emberiség történelmére. Hirosimáig az egyéni tragikum motívumának jegyében éltem: az emberek meghalnak, és legbánatosabbak a rokonaik, meg akik ismerték őket vagy hallottak róluk. Hirosimával minden megváltozik: a tragikum általánossá válik. Az egész világra a félelem tünetcsoportja jellemző. Mindenki a reménység könnyeit hullatja.

CECILIA: Igazad van... Nézd, jön Grigore.

GRIGORE: Zavarok?

ALECU: Kérsz hideg sört?

GRIGORE: Nagyon hideget, ha lehet.

ALECU: (*felnyitja az üveget*) Nyár közepén jég.

GRIGORE: Szeretem a hideg sört. (*Iszik.*) Mit csináltak itt, az udvar közepén?

CECILIA: Alecu első kutatásairól beszélgettünk.

GRIGORE: Sokszor tűnődtem azon, milyen szenvedély rejtőzhet a régiségekben.

ALECU: Ó, Grigore úr...

GRIGORE: Nem vagyok én úr, paraszt vagyok, tudd meg, hogy örülök ennek.

ALECU: Jó, szántóföldek professzor ura. Megmagyarázom: azok a régiségek rendkívüli mesét rejtenek. Képzeld el, hogy a föld gyomrában találsz egy korsót meg egy csontékszert — hány kérdés fut át az agyadon? Olyan érzés fog el, amit nehéz kifejezni. Tűnődöm, vajon ki ihatott abból a korsóból, mikor és milyen körülmények között; szomorú volt-e vagy boldog, beteg volt-e, az ékszereket a felesége szombaton, vasárnap vagy hétfőn hordta, voltak-e ünnepei, naptára . . . Látod, szomszédom, ez a szenvedély — eltűnődsz a kérdéseken és nem találsz rájuk választ, ámbár a kézfogható választ a tenyeredben tartod.

CECILIA: Hozok kávét, jó?

GRIGORE: Nem vagyok nagy kávéivó, de . . . ha már elindult, hozzon. Tudod, Alecú, én is teszek fel néha kérdéseket, amelyekre senki sem felel, pedig tudom, hogy van válasz.

ALECU: Sok dolog marad ismeretlen előttünk, de tennünk kell valamit, meg kell kísérelnünk tenni valamit. Ha nem is próbálkoznánk, semmi sem történne. Egy helyben maradnánk. Mint a tóban a víz.

GRIGORE: Igazad van, szomszéd!

ALECU: Elmennék horgászni, de nem szeretek korán kelni.

GRIGORE: Akkor jobb, ha vásárolod a halat. Én is horgásztam fiatal koromban. Ma a halak sem a régiéik.

ALECU: Volt gyermekkoromban egy barátom, kézzel fogta a halat. A csörögéfűznél alámerült, s a kezében és a szájában hozott egy-egy halat. Nagyszerű volt.

GRIGORE: Alecú, kérdezek én tőled valamit: miért nem jössz falura élni?

ALECU: Tudom is én! Megszokás dolga. Vannak barátaim a városban, aztán a gyerekek . . .

GRIGORE: Most már biztosan nagyok, régen nem láttam őket!

ALECU: Egyik nyolcadikos, a másik harmadikos.

GRIGORE: Nagyra nőjének!

ALECU: Egészségedre!

CECILIA: Itt a kávé, tessék.

GRIGORE: Éppen mondom Alecúnak, jöjjenek falura lakni.

CECILIA: Á, azt nem! De csak jöjjön haza anyám és apám Amerikából, csak legyen kész ez a ház . . . jövünk mi ide, mert közel van hozzánk a falu . . .

ALECU: Csak látnánk már az ajtót a helyén.

GRIGORE: Ilyen még nem volt, hogy ne lehessen ajtót kapni. Rendben van, de miért nem vettek akkor üvegajtót. Nagyon szép üvegajtók vannak, éppen ilyen méretűek. Igazán nagyon szépek.

ALECU: Grigore, tudd meg, nagyon okos vagy. Cecilia, hallod, miért ne vennénk üvegajtót?

CECILIA: Nem is gondoltunk erre a lehetőségre.

ALECU: Jó ötlet. Mindjárt meg is rendelem. Miért kell egy ajtónak éppen fából lennie? Avramnál is üvegajtót láttam.

GRIGORE: Meglátod, tetszeni fog apádnak, ismerem én őt.

CECILIA: Felhívom, és megkérdezem, beleegyeznek-e, és ha igen, megvesszük.

GRIGORE: És ha még küld hozzá néhány dollárt is...

CECILIA: Nem is rossz ötlet.

ALECU: Akkor hát, Grigore, egészségedre, élj sokáig!

GRIGORE: Egészségetekre, az üvegajtóra.

(Zene.)

CECILIA: Egyre jobban érzem itt magam.

ALECU: Ez természetes. A te házad. Itt születted, ebben a faluban, itt nőttél fel...

CECILIA: Ne folytasd. Elég. Felnőttem. Itt nőttem fel, neked. Álljunk meg itt, a teljes biológiai kifejlődésnél. Innen új úton indultunk, más útja volt a megismerésnek.

ALECU: Csak nem gondolod, hogy tudnál falun élni?

CECILIA: Azt hiszem, tudnék, de nem kívánok, ilyen az elvárosiasodott nő álláspontja.

ALECU: Tehát elvárosiasodtunk. Testünkkel-lelkünkkel a betonba, üvegebe költöztünk. Véglegesen elfogadtuk a zajt, a káoszt, a lidércnyomást és a stresszt.

CECILIA: Falun is van stressz. Azt hiszed, az itteni embereket nem éri stressz? Mindenütt van stressz. Megdöglik egy tyúk — stressz. Jön a szárazság — stressz.

ALECU: Tudom, tudom, de a városi stressz más természetű. Véletlenszerű életmód, alaprétegekkel...

CECILIA: És alagsorokkal...

ALECU: Nem is említve a mentalitást. Tudni való, hogy olyan

mentalitást képviselő nemzedék vagyunk, amelynek a szerepe másodrendű.

CECILIA: Micsoda nagy szavak. De nem éppen így van. Az igaz, hogy a mentalitás nyomasztó lehet, de azon kívül is lehet élni...

ALECU: Hogy gondolod, hogy azon kívül, mikor az ember azt magában hordja. A mentalitás bennünk van. A szarvával bökdös. Érdekövezetei vannak, éget bennünket és felbomlaszt, észre sem vesszük, mi történik velünk. Itt semmit sem lehet megváltoztatni. Nem látod, hogyan értekezünk egymással, hogyan közelítünk egyes dolgokhoz, hogyan oldjuk meg kérdéseinket?

(Autóduda. Kutyaugatás.)

Most figyelj meg a mentalitást! Törpe ajtót fognak hozni. Azonnal nyitom!

(Kinyitja a kaput. A teherautó bejön az udvarba.)

MUNKÁS: Elhoztuk az ajtót.

ALECU: Jókora érkeztek. Remélem, végre jó ajtó lesz. Örömet hoztak a házba.

MUNKÁS: Örömet, Alecu elvtárs, örömet. Mi csak örömet hozunk.

ALECU: Örömért kapjátok a fizetést.

MUNKÁS: Boldogságot és örömet hozunk!

ALECU: Ohohó! Boldogságot is! Nem töröltétek le véletlenül a port is az ajtóról?

MUNKÁS: Ha kell, a port is letöröljük.

ALECU: Hagyjuk a tréfát. Fogd meg.

MUNKÁS: A kötelet!

ALECU: A kötelet? Kötelet mondtál? Jó, hozom a kötelet. Kezdődik minden előlről. Cecilia, hívd Grigorét!

CECILIA: Hívom. Remélem, otthon van.

ALECU: Siettek, emberek?

MUNKÁS: Ez az utolsó megrendelés.

ALECU: Akkor azt ajánlom, bontsunk fel egy üveg hideg sört, váltsunk egypár szót, amíg ideér az árnyék. Dolgozzunk árnyékban.

MUNKÁS: Ami engem illet, szívesen iszom hideg sört, csorog rólam a verejték.

ALECU: Cecilia, nézd meg, van-e még jégbe hűtött sörünk!

CECILIA: A sör hideg. Első osztályú.

ALECU: Akkor lássunk hozzá. Minden jót! *(Koccintás.)* Egészségükre!

MUNKÁS: Egészségükre. De itt a szomszéd!

GRIGORE: Nem rövidebb?

ALECU: Gyere, szomszéd... megmérjük... Úgy... A magasság jó... a szélesség... jó! Na, végre!

CECILIA: Balra nyílik?

ALECU: Balra, asszony.

MUNKÁS: Garasék is vettek egyet ma reggel.

ALECU: Ugyanilyent?

MUNKÁS: Szakasztott ilyent.

ALECU: Nem baj. Nála az ajtó hátul van, az északi oldalon. Nem látszik. Ez az ajtó délre fog nyílni.

MUNKÁS: Itt az árnyék. Felvihetjük, ha akarja.

(Zene.)

ALECU: Jól megkötöztétek?

MUNKÁS: Jól... húzd... lassan... gyerünk, gyerünk.

GRIGORE: Ez sokkal nehezebb.

ALECU: Természetesen, látod, mekkora üveg.

GRIGORE: Figyelem... esik... szakad a kötél... Leesik...!!

ALECU: Ugorj félre...

GRIGORE: Vigyázzatok!

MUNKÁS: Jaaaj!...

(Leesik az ajtó, összetörik. Az üveg szilánkokká törik. Zene.)

CECILIA: Mi van? Mi történt?

GRIGORE: Nem tudom hogyan, de egyszerre leesett, elszakadt a kötél... Hogy a fenébe nem kötöztétek meg jól?

MUNKÁS: Jól megkötöztük, de elszakadt a kötél.

CECILIA: Most mit csinálunk?

ALECU: Semmit. Nem csinálunk semmit.

MUNKÁS: Pedig én úgy kötöttem meg, ahogy mondták. Itt van. Két boggal többet is tettem rá.

ALECU: Jó, megette a fene! Cecilia, adj, kérlek, egy sört. Vegyetek ti is! Látod, Grigore, nem furcsa dolog ez? Két ajtó nem volt megfelelő, ez pedig darabokra tört. Ennyi gond egy ajtóval!

CECILIA: Hogyan lehetséges, hogy szakadhatott el a kötél?
 GRIGORE: Előfordul, ne idegeskedjeteK . . . Jó, hogy nem esett valamelyikünkre.

ALECU: Látod, Grigore, az élet is olyan, akár egy ajtó. Kínlódsz, hogy megtaláld az értelmét, aztán ha megtaláltad, összetörrik. Furcsa álmot láttam az éjjel. Mintha ajtót vittem volna a háttamon, a pusztá kellős közepén. Hirtelen egy erős szél elragadta tőlem. Aztán megjelent előttem egy asszony, és azt mondta: „Ember mit csináltál?” „Nem csináltam semmit, a szél elragadta az ajtót a hátamról” — mondtam. „Most mit tegyeteK?” — kérdezte az asszony. Sírní kezdett — „Most hogy megyeteK be?” — kérdezte. Hirtelen felébredtem . . . Látod, Grigore, érted, megvan a megfejtés. Csupán meg kell érteni. Az ajtó nem tört össze. Elsodorta a szél. Az álombeli szél.

(Erőtéljes, heves zene.)

II.

Ő SZ

CECILIA: Mit gondolsz, mit kellene tennünk? Nemsokára havazik. Nem is merem megírni nekik, hogy ajtó nélkül vártuk be az őszet. Mit szólnak majd hozzá? Hogy nem törődünk a házukkal. Azt hiszik majd, hogy nem is járunk ide.

ALECU: Megértik őK. Amikor elmeséljük, hogyan történt mindezt, meglátod, nevetni fognak.

CECILIA: Nem ismered őket. Más világban élnek. Azt fogják hinni, nem gondolunk rájuk, a házukra, hogy lopjuk a napot. Előrelátók, rendkívül pedánsak.

ALECU: Azt hisszük, nem értenek meg bennünket, de őK nagyon jól megérteneK, mi több, elnézik a tévedéseinket.

CECILIA: Mégis, őK másként látják a dolgokat, bizonyos módon önkényesen.

ALECU: Nem gondolod, hogy szempontjainkban kizárólagosak vagyunk? Biztos lehetsz benne, hogy tökéletesen meg fognak érteni. Ha nem is tökéletesen, de meg fognak érteni.

(Valaki kopog.)

KISLÁNY: Cecilia néni, a gomb igen kicsi, nincs nagyobb?

CECILIA: De igen, szívem, keresünk egy nagyobbat.

KISLÁNY: Kérek szépen egy zöld gombot.

(Cseng a telefon.)

ALECU: Halló, igen... Constantin lakás. Ki? Nem. Alexandru Constantin... Nem tudom... Miért? Nagyon gyengén hallatszik. Á, te vagy, az esernyős fiatalember... igen, igen, megkaptam a könyveket, köszönöm... Jó, ha erre jársz. Viszontlátásra!

CECILIA: Ki telefonált?

ALECU: Az esernyős fiú.

CECILIA: Laurentiu unokája? Visszajött a katonaságból?

ALECU: Nem. Szabadságon van. Kérdezte, hogy megkaptam-e a könyveket, és mondja, hogy a nagynénje holnap benéz hozzánk.

CECILIA: Száz éve nem láttam. És rokonok vagyunk.

KISLÁNY: Cecilia néni, köszönöm a gombot. Viszontlátásra.

CECILIA: Viszontlátásra. Üdvözzölj anyukádat.

(Szélfúvás hallatszik.)

Feltámadt az őszi szél. Meglátod, ránk köszönt a tél, s nekünk még akkor sem lesz ajtónk.

ALECU: Mit csináljak? Nem szülhetek ajtót. Képzeld el, hogy van ajtónk.

CECILIA: Képzelt képekkel teli világot kínálsz nekem?

ALECU: Úgy látszik, ebben a házban nincs más téma, mint az ajtó. Egy egész életet élünk le e szó árnyékában, amely még csak nem is jellemez bennünket.

CECILIA: Hogy nem jellemez?

ALECU: Úgy gondolom, az ajtó nem jellemzi az embert. A kerék jellemző az emberre. A kerék változtatta meg, készítette arra, hogy a bizonytalan felé lépjen, haladjon, induljon, felmásszon, repüljön... a kerék.

CECILIA: És az ajtó?

ALECU: A kerék. Tudod, ki volt az első élőlény a világmindenségben? Az összeölelkezett férfi és nő. Gombolyaggá ölelkezve egy hegyhátan beszélgettek, és egyszer csak megijedtek vagy lehet, hogy nevettek és gurulni kezdtek, amíg szét nem váltak. Azóta

szalad a férfi a nő után és a nő a férfi után, hogy összeállítsák új ra a kereket, azaz az ölelést . . .

CECILIA: De én mégis azt mondom, hogy az ajtó.

ALECU: Mi van az ajtóval?

CECILIA: Az ajtó fontosabb.

ALECU: Fontosabb a keréknél?

CECILIA: Igen. Fontosabb . . . mint . . . a kerék.

ALECU: Ne bolondozz!

CECILIA: Amíg nem volt ajtó, bent voltunk.

ALECU: Hogyan?

CECILIA: Csak miután az ember felfedezte az ajtót, akkor jött ki. Kijött, hogy felfedezze az ismeretlent.

ALECU: Igazad van. Tehát az ajtó? Ez érdekes. A kerék és az ajtó. Ez az, megcsókollak. De mi van a mi ajtónkkal? *(Nevet.)* Mi vagyunk a világ csodája az ajtóval, mindennel.

(Valaki kopog a kapun. Ugat a kutya.)

CECILIA: Valaki kopog a kapun.

GRIGORE: Én vagyok, Grigore.

ALECU: Jól van. Jó napot.

GRIGORE: Halljátok, milyen szél van? Hideg ősz lesz. Jó napot, Cecilia.

CECILIA: Jó napot, Grigore, hogy vagy?

GRIGORE: Azt hiszem, havazni fog. Hószag van.

ALECU: Néha már novemberben havazik.

GRIGORE: Emlékszem, amikor katona voltam, októberben havazott. Október vége felé.

ALECU: Amikor a nagyobbik kislányom született, négy évig nem havazott. Csak vártuk télen, hogy havazzon, kavargjon a hófergeteg, meséltünk neki a hóról, a hópelyhekről, de nem volt hó. Az ablak előtt tartottuk a karunkon, várva a havazást. Nem hullott egy hópehely sem.

GRIGORE: Egy télen megfagytak a füleim . . . Gyerek voltam, és korábban indultam el az iskolába, mint mások. Az iskola felé vezető úton benéztem egyik-másik gyerekhez. Egy napon az egyik legjobb barátomat vártam, az elsős Iordachét . . . a ház előtt vártam, és megfájdultak a füleim, sírni kezdtem. Hazamentem Édesapám a tenyerével és hóval dörzsölte a füleimet, amíg égni nem kezdtek . . .

CECILIA: Így fog Alecu füle is megfagyni. Felmegy, és megátja, hogy ma sincs ajtó.

GRIGORE: Elképzelhetetlen! Eltelt egy egész nyár, és nem hozák az ajtót.

ALECU: Tudod mit, Grigore? Azt hiszem, most megoldjuk a kérdést.

GRIGORE: Hogyan?

ALECU: Tudod, mit csinálunk? Nem kell ajtó. Befalazzuk.

(Megdöbbenést kifejező zene.)

CECILIA: Megbolondultál? Hogy faloznánk be?

ALECU: Befalazzuk, az ördög vigye el!

GRIGORE: Várj, találunk megoldást, ne hamarkodd el.

ALECU: Megoldást? Találunk megoldást? Azt hiszed, bolond vagyok?

GRIGORE: Csendesebben. Nyugodj meg.

ALECU: Gyere pénteken, gyere szombaton, eredj haza hétfőn. Mi vagyok én, drótkötélpálya? Befalazzuk, és aki akarja, felszereli itólag az ajtót.

CECILIA: Zseniális vagy. Azt hiszed, mindannyian bolondulunk az ötleteidért?

GRIGORE: Bízd csak rám Alecút. Hallod, Alecu, figyelj ide. Hallgass meg.

ALECU: Mit hallgassak? Nem Szókratész világképéről beszélek, hanem egy egyszerű ajtóról. A mi témánk, a mi szép témánk, a mi gyöngéd, boldog témánk nincs többé. Az ajtó mint téma megszűnt étezni, érted?

CECILIA: Mi bajod van ma? Grigore, azelőtt nem volt ilyen. Így ajtó ennyire felkavarja!

ALECU: Miért kellene fent is ajtó, ha már van négy ablakunk. Van fényünk, napunk, terünk. Befalazzuk az ajtót. Úgy ugráltatnak, mint egy reneszánsz kori bohócot — várd az ajtót, gyere szombaton, gyere vasárnap, értitek, mennyit idegeskedtem az ajtórt? És végül is mit old meg ez az ajtó? Kérem szépen! A várakosok ünnepének ajtaja . . .

GRIGORE: Cecilia, kérlek, gyere egy pillanatra.

CECILIA: Igen, tessék!

GRIGORE: Nézd, észrevesztek itt valamit?

CECILIA: Mire gondolsz? Ez a ház alaprajza. Semmit sen látok.

GRIGORE: Nézd meg jobban.

CECILIA: Nincs is ajtó! Nagyszerű. Alecu, megcsókollak, meg csókollak! Az építők, megváltoztatták a tervet! Eredtileg nem volt fent ajtó. Igazad van, Alecu, befalazzuk. És már majdnem meg bolondultunk. Komédiát játszottunk... jaj, milyen szerepem volt ebben az egész mesében...

(Zene.)

GRIGORE: Elkezdett havazni...

CECILIA: Havazik, Alecu, havazik...

(Kutyaugatás.)

ALECU: A hópelyheket ugatja.

GRIGORE: Emlékszem, katona koromban októberben is havazott...

CECILIA: Az unokáinknak mesélünk majd a ház déli ajtajáról...

ALECU: ... amely sohasem létezett, de próbára tette a nyugalmas munkát, türelmünket.

(Hangfüggöny)

NAGY Margit fordítása